

VIHREÄN VALTUUSTORYHMÄN RYHMÄPUHEENVUORO PORIN TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TOIMINTAKERTOMUKSESTA VUONNA 2009

Timo Aro 10.5.2010

Kansainvälinen talouskriisi alkoi syksyllä 2008. Vaikutukset heijastuivat aluksi avoimelle sektorille ja sen jälkeen pienellä viiveellä kuntatalouteen. Ensin romahtivat yhteisöverot ja sen jälkeen työllisyyden heikkeneminen laski kuukausi kuukaudelta kunnallisverotuloja.

Pori reagoi nopeasti ulkoisen toimintaympäristön radikaaliin muutokseen mm. nostamalla veroprosenttia, tiukentamalla budjettikuria ja tekemällä nopean oikaisuliikkeen eli taloudellisen varautumissuunnitelman. Nopea reagointi oli yksi tekijä, jonka ansiosta vuoden 2009 tilinpäätöksestä muodostui -porilaisittain ilmaistuna- kohtuullisen hyvä.

Niin Satakunnan kuin Porinkin vuoden 2009 tilinpäätökset ovat varsin hämmästyttävää luettavaa suhteessa koko maan yleiseen kehitykseen. Muutama esimerkki:

- Satakunnan kuntien lainakanta oli alhaisin kaikkien maakuntien joukossa. Satakunta oli ainoa maakunta, jossa kuntien lainamäärä jopa laski edelliseen vuoteen verrattuna.
- Satakunnan kuntien verotulot kasvoivat enemmän kuin yhdessäkään toisessa maakunnassa.
- Vuosikate poistoista oli kolmanneksi paras Satakunnassa.
- Kuin pistenä iin päälle Satakunta sai +22 henkilöä muuttovoittoa vuonna 2009

Satakunnan hyviä tilinpäätöslukuja selittää ensisijaisesti alueen keskuskaupunkien, Porin ja Rauman, pärjääminen taantuman ensimmäisenä vuotena.

Porin vuoden 2009 tilinpäätöstä voidaan arvioida kahdesta eri näkökulmasta: **ulkoisesta ja sisäisestä kilpailukyvyistä.**

Ulkoinen kilpailukyky ilmenee makrotalouden isojen mittareiden kautta eli vertaamalla Porin työllisyys-, verotulo- ja väestönkehitystä muihin suuriin kaupunkeihin. Tulokset olivat vuonna 2009 Porille mairittelevia. Taantuman ensimmäinen erä eli vuosi 2009 aiheutti toistaiseksi vain pintanaarmuja verrattuna useisiin muihin suuriin kaupunkeihin. Pahoilta kolhuilta säästyttiin –ainakin toistaiseksi. On jopa jossain määrin paradoksaalista, että taantuma nosti esiin pinnan alle väreilleen myönteisen kehityksen.

- Esimeriksi työllisyys heikentyi kuudenneksi vähiten Porissa Suomen 30 suurimman kunnan joukossa. Porin työttömyysaste on esimerkiksi nyt alhaisempi kuin Turussa tai Tampereella.
- Porin tilitettyjen kunnallisverojen määrä kasvoi viidenneksi eniten 30 suurimman kunnan joukossa.
- Porin henkisen uudelleen nousun tärkeimpänä signaalina pidän väestönkehityksen kääntymistä kasvu-uralle. Se, että Pori sai määrällistä muuttovoittoa enemmän kuin kertaakaan viimeiseen 30 vuoteen, on henkisesti karhukaupungille äärimmäisen merkittävä asia.

Ulkoinen kilpailukyky makromittarit kertovat positiivisesta kehityksestä, mutta avainkysymyksiä ovat, miten positiivista kierrettä ruokitaan omaehtoisin toimin tästä eteenpäin ja millaisia valintoja uskalletaan tehdä kasvu-uralla pysymiseksi?

Porin sisäinen kilpailukyky liittyy Pori-konsernin taloudellisiin tunnuslukuihin, organisaation muutos- ja uusiutumiskykyyn, rakenteellisiin pitkän aikavälin uudistuksiin ja strategiaan tulevaisuusinvestointeihin.

Porin taloudelliset tunnusluvut olivat kohtuullisen hyvät verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin. Jälleen muutama esimerkki.

- Verotulot kasvoivat kolmanneksi eniten.
- Vuosikate oli neljänneksi paras.
- Vuosikate poistoista toiseksi paras.
- Tilikauden ylijäämä asukasta kohden kolmanneksi paras.
- Kunnan omavaraisuusaste viidenneksi paras.
- Lainakanta asukasta kohden kuudenneksi alhaisin ja konsernilainat asukasta kohden kolmanneksi alhaisimmat.
- Suhteellinen velkaantuneisuusaste oli toiseksi alhaisin.

Vuosi 2009 oli, kuten todettua, merkittävien muutosten ja rakenneuudistusten vuosi: kuntaliitos, yhteistoiminta-alueen muodostaminen, WinNovan perustaminen, Ateria- ja puhtaanapidon ja työterveyslaitoksen liikelaitoksen aloittaminen jne. Vuoden 2009 tillinpäätös ei kerro vielä näiden tavoitteiden taloudellisesta tai toiminnallisesta onnistumisesta, sillä näiden ratkaisujen hyödyt tulevat esiin vasta keskipitkällä aikavälillä.

Oleellista on, että Pori on ollut aloitteellinen ja merkittäviä rakenneuudistuksia on 2010-luvun vaihteessa laitettu liikkeelle.

Hyvän ulkoisen ja sisäisen kilpailukyvyn kolikon toinen puoli on lisääntyvä pahoinvointi ja yleinen huonousaisuus. Väestöryhmien välinen polarisaatio on kasvanut lähes kaikilla mittareilla.

- Toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä on kasvanut taantuman aikana kuukausi kuukaudelta.
- Leipäjonot ovat pidentyneet.
- Erityisopetusta saavien nuorten määrä on kasvussa
- Nuorten mielenterveyshäiriöt ja työkyvyttömyyseläkkeet ovat lisääntyneet Mielenterveyshäiriöt nousivat jopa suurimmaksi syyksi sairauspoissaoloille ja työkyvyttömyyseläkkeille viime vuonna.
- Lasten huostaanotot ovat kasvaneet.
- Mielialalääkkeiden käyttö on kaksinkertaistunut vuosikymmenessä.
- Sairastavuuserot ovat jatkuvassa kasvussa eri sosiaaliryhmien välillä. Jne ja jne.

Entä jatkossa? Kuntien verotulojen arvioidaan laskevan kuluvana vuonna 0,6 prosenttia ja kunnallisveron tuoton 2,8 prosenttia. Samanaikaisesti toimintamenojen uskotaan kasvavan noin 3,6 %. Yhtälö on vähintäänkin haastava. Jopa Porin kaltaiset kumulatiivisen ylijäämän kunnat joutuvat todennäköisesti turvautumaan taloudellisiin puskureihinsa. Jo valmiiksi alijäämäiset kunnat joutuvat korottamaan entisestään veropohjaa ja/tai ottamaan velkaa. Ekstrahaasteen kuntatalouteen tuo väestön ja työvoiman ikääntymiseen liittyvä, vuosi vuodelta kasvava menopaine peruspalveluihin.

Pori sai taantumasta torjuntavoiton vielä vuonna 2009. Porin tulevan pärjäämisen kannalta on olennaista selvittää kuiville taantuman toisesta ja kolmannesta erästä eli vuosista 2010 ja 2011. Fakta on, että Porin verotulot laskevat muiden suurten kaupunkien tavoin. Isoja avoimia kysymysmerkkejä on ainakin kolme:

Ensimmäiseksi, vaikuttaako **taantuman takapotku** Poriin myöhemmin kuin muihin suuriin kaupunkeihin mm. työllisyys- ja sitä kautta heikentyvän verotulokehityksen kautta.

Toiseksi, saadaanko kunnan toimintamenoja alennettua vähintään samassa suhteessa kuin verotulot laskevat sekä

Kolmanneksi, kuinka pystytään askel askeleelta kohottamaan palveluiden tuottavuutta varsinkin hyvinvointipalveluissa?

Tuottavuus nousee –halusimme tai emme -kaikessa toiminnassa keskiöön. Julkisten palveluiden osalta se tarkoittaa päättämätöntä taistelua ns. Baumolin tautia vastaan. Baumolin tauti tarkoittaa sitä, että julkisten palvelujen hinnat nousevat aina nopeammin kuin avoimella sektorilla, koska lasten opetuksessa, vanhustenhoidossa tai lastensuojelussa on vaikea nostaa tuottavuutta samassa tahdissa kuin vaikka teollisuudessa. Baumolin tauti luo paineita jatkuville maksujen korotuksille ja veroasteen nousulle varsinkin kun yleinen ja varsin inhimillinen taipumus on vaatia aina yhä enemmän ja parempaa koulutusta tai terveydenhuoltoa. Baumolin tauti toteutuu takuuvarmasti kunnissa, jos ja kun kuntasektorilta puuttuvat jatkossakin kannustimet tuottavuuden parantamiseen. Jotta meillä olisi varaa pitää riittävä määrä opettajia kouluissa ja hoitajia vanhainkodeissa Porissa, on pidettävä huolta siitä, että Porin työllisyys ja siis veronmaksajien määrä pysyy korkeana varsinkin yksityisellä puolella. Baumolin taudista selviämisen paradoksi piilee siinä, että mitä enemmän tuemme yksityisten palveluiden ja palvelutuotannon kehitystä, sitä varmemmin turvaamme myös kunnan oman palvelutuotannon.

Samalla on rehellisyyden nimissä sanottava, että tulevana vuosina on vaikeaa ellei mahdotonta välttyä vyönkiristyksiltä. Yhä suurempi osa resursseista tarvitaan sote- ja koulutuspuolen henkilöstökuluihin ja tilakustannuksiin. Näistä suurin osa on lakisääteisiä tehtäviä, jotka on yksinkertaisesti pakko hoitaa. Jos päätetään, ettei esimerkiksi Porin palveluverkkoon kosketa tai toimintoja keskitetä, niin on hyvä miettiä mihin silloin nipistykset, säästöt ja leikkaukset jatkossa kohdistuvat? Tällöin ajaudutaan väistämättä siihen, että palkataan entistä vähemmän sijaisia jo nyt kuormittuneisiin palveluihin, koulujen ryhmäkoot kasvavat ja ylipäättään on entistä vähemmän valinnanvaraa kaikissa palveluissa. Esimerkiksi palveluverkon karsimista, toimintojen yhdistämisestä ja keskittämisestä ja päällekkäisten palveluiden lakkautusta voidaan siirtää vuosi vuodelta, mutta ei ongelma sillä poistu tai helpotu. Enää ei ole mahdollista koko ajan luvata lisää, enemmän ja parempaa. Tuottavuus- ja tehostamispuheilla ei kerätä irtopisteitä, mutta se on parasta mahdollista tulevaisuustyötä Porin parhaaksi.

Lähtökohtaisesti seinistä on aina helpompaa säästää kuin ihmisistä.

Vihreä valtuustoryhmä korostaa lopuksi, että jatkossa kaikkein tärkeintä on se, että Pori-konsernilla riittää hallinnollista ketteryyttä, rohkeutta ja uskallusta jatkaa valitulla rakenneuudistusten tietä. Tulevien vuosien kilpailukyky luodaan lähivuosien aikana.